

MODPOL

RUNE ENGEL-BRETH LARSEN

Har man et standpunkt?

SIDEN DET nationalistiske magt gennembrud ved folketingsvalget i 2001 har en populistisk eksklusionspolitik kløvet sig gennem det politiske landskab og ikke blot trukket VK-regeringen, men også store dele af S-SF-alternativet efter sig. Og i kølvandet på den politiske forfladigelse, der i en årrække reducerede næsten alle problemer til 'indvandring' og 'islam', er også rammerne for den almene politiske troværdighed og konsistens imploderet i foruroligende grad.

»Man har et standpunkt, til man tager et nyt«, konstaterede Jens Otto Krag som bekendt, men datidens magtspil overgås langt af vor tids bølge af løftebrud, partishopperi, platituder og skalten med standpunkter, der i nulleterne har nået uventede nul-punkter.

Selvfolgelig bliver ingen »partishopper« af at skifte parti eller standpunkt ud fra saglige overvejelser, men politikere, der ikke har skiftet parti én, men to eller tre gange, og som rask væk har sagt ét den ene sæson og det stik modsatte den næste, sprænger troværdighedsrammerne.

Den populistiske uredelighed har med andre ord været historisk ekstrem i de senere år – Naser Khader, der har repræsenteret intet mindre end fire forskellige partier, får næsten Karen Jespersens tur fra VS til Venstre til at synes ordinær. Men de to længdespringere står langt fra alene:

“
Naser Khader, der har repræsenteret intet mindre end fire forskellige partier, får næsten Karen Jespersens tur fra VS til Venstre til at synes ordinær

Simon Emil Ammitzbøll sprang fra de radikale i 2008, stiftede Borgerligt Centrum og nægtede hårdnakket, at han ville hoppe videre til Anders Samuelsen: »Liberal Alliances økonomiske politik, deres udlændingepolitik og deres EU-politik er jo noget, der trækker i en helt anden retning end den, jeg står for.« (Ekstra Bladet, 13.10.2008).

Mindre end et år senere var han medlem af Liberal Alliance.

Tanken om endnu en valgperiode med VKO var »ikke til at holde ud«, bedyrede Malou Aamund som kandidat for Ny Alliance i oktober 2007. I februar 2008 sprang hun til Venstre og gav VKO yderligere en valgperiode.

Øjeblikkets magttaktiske barometer er den politiske ledestjerne. Helle Thorning-Schmidt lovede i november 2010, at det skulle være slut med udlændingestramninger, men i juni 2011 var hun positiv over for Søren Pinds nye diskriminationstiltag.

I april 2009 lovede Anders Samuelsen »100 procent«, at han ville »blokere« for ministerposter til Dansk Folkeparti. I august 2010 havde Liberal Alliance med Ammitzbølls ord »ingen problemer med, at eksempelvis Pia Kjærsgaard bliver minister«.

I november 2010 proklamerede Pia Christmas-Møller: »Jeg er kommet til den konklusion, at jeg ikke kan anbefale genvalg af denne regering«. Det stod på hendes egen hjemmeside indtil for nylig, men nu er det fjernet, og hun vil genopstille for de konservative og dermed anbefale regeringens genvalg.

I maj 2011 hed det på Dansk Folkepartis hjemmeside: »Dansk Folkeparti vil ikke, som en tyv i natten, forringe danskernes mulighed for at gå på efterløn. Sådan er det.«

Samme måned gik partiet med i en aftale om at forringe efterløn og dagpenge, som en tyv i natten. Sådan er det.

Og så videre.

DET ER, som om den kontrafaktiske og proportionsforvrængende udlændingeretorik, der er blevet hverdag i nulleterne, har smittet af og også gjort det helt i sin orden at skalte og valte med troværdighed, redelighed og konsistens på alle andre områder.

Men måske bliver den tværpartipolitiske modreaktion desto stærkere? Adskillige borgerlige politikere har erkendt, at Dansk Folkeparti har fyldt alt for meget, og Jens Rohde har format nok til at se tilbage på nulleterne og »spørge sig selv, om ikke det mere var en magtkamp end en værdikamp, vi kæmpede« (Berlingske, 4.4.2011).

Dertil kommer, at Borgen i løbet af de sidste par valg har fået flere nye oppositionspolitikere med en betydelig større redelighed og skarpere værdipolitisk humanisme, end tidsånden har tilsagt, og som i modsætning til det store ryggradsløse flertal ikke har ladet sig kujonere af politisk modvind.

Jeg tænker på profiler som Johanne Schmidt-Nielsen, Morten Østergaard, Ozlem Cekic og Mette Gjerskov, der alle er kommet i Folketinget under de to foregående valg, og som med bemærkelsesværdig synlighed har styrket de få 'gamle' garvede på Christiansborg, men også på en række 'nyere' profiler, der meget vel kan rykke ind i Folketinget til dette valg. Ikke mindst Trine Pertou Mach, Zenia Stampe, Manu Sareen og Pernille Rosenkrantz-Theil (der ganske vist har været der før), men også flere andre mindre kendte navne, der ligeledes hver især har potentialitet til at overskygge talrige traditionelle Christiansborgsmarionetter.

Forhåbentlig forbliver de selvstændige nok – alle politiske forskelle ufortalte – til også fremover at turde trode populistiske fristelser.

I alle tilfælde er valget om fordelingen af kandidaterne internt i partierne ikke mindre afgørende end partiernes mandattal. Så stem personligt.

Vend populismen ryggen, stem enerne ind – og nulleterne ud.

Hvis man kan manipulere med den information, der skal bruges til beslutning, kan man manipulere med din demokratiske stemme

Demokrati er en en luksusvare, der kræver viden, omtanke, omhu, proces, samarbejde, koordination og tid

Vi skal aldrig acceptere, at egen eller andres uvidenhed kan udgøre et legitimt grundlag for beslutning

Vi bliver døve og blinde

Vi lever i et informationssamfund med internet, blogs og nyhedskanaler hele døgnet, men al den information, vi bliver bombarderet med, kan være en byrde, som gør os døve, blinde og stumme – og lette at manipulere med, siger filosofiprofessor Vincent Hendricks. Han har sammen med Pelle G. Hansen netop udgivet bogen 'Oplysningens blinde vinkler – en åndsletær kritik af informationssamfundet'.

INTERVIEW

METTE HØJBJERG

Hvad er der i vejen med informationssamfundet, Vincent Hendricks?

»Normalt siger man, at information er et gode i sig selv, men sagen er, at information ikke er nok til at sikre et robust demokrati. Man kan blive snydt med information, enten fordi der er for lidt af den, for meget af den, eller den sorteres eller præsenteres på en bestemt måde. Beslutninger, herunder demokratiske beslutninger, kræver information, men hvis man kan manipulere med den information, der skal bruges til beslutning, kan man manipulere med din demokratiske stemme. Man er nødt til at omsætte information til viden, for information kan blive en byrde, hvis den ikke bliver filtreret ordentligt, så den giver anledning til beslutningsdygtighed.«

Hvad betyder det konkret?

»Der findes et væld af informationsfænomener, som man har kendt til i århundreder – for eksempel at folk får ekstreme holdninger eller polariserer mod et bestemt standpunkt, eller du kan få alle til blindt at være lemminger, der følger efter, blot fordi de første i rækken går i en bestemt retning. Det så vi f.eks. med udviklingen af boligboblen. Disse fænomener bliver forstærket i informationssamfundet. Nok kan information lede til beslutning, men ikke nødvendigvis kvalificeret beslutning, for information, i modsætning til viden, kan være falsk. Alle går til venstre, selv om det er korrekt at gå til højre, og man går så den forkerte vej, for det gør alle andre også. For meget ikke-processeret information er en potentiel fare for vores demokrati, som man ser reelt udbeten fra tid til anden.«

Howdan ser man det?

»Information via mail, sms'er, blogs, tv, internettet osv. har vi mere til rådighed af i dag, og informationen her kan orkestres og udsendes mere målrettet. Det er blevet lettere at designe informationspakker mod bestemte segmenter i befolkningen. Samtidig er der en tendens til, at folk læser den avis eller de blogs, som de i øvrigt er enige i, for det er lettere og mere bekvemt end at kæmpe om argumenter mod dem, man ikke deler standpunkt med. Så kan der opstå en såkaldt økko-kammereffekt. At folk udelukkende hører deres egen, og lignende enige, stemmer og sorterer alle andre meningstillkendelser fra. Herfra er det let at få forestillinger om, at man selv har ret, mens alle andre har knald i kysen. Man ser tydeligt denne tendens på avisernes blogs, hvor folk hurtigt deler sig op og skyder løs på modstanderne og i øvrigt lader hånt om fokus efter de første 4-5 indlæg.«

Men har det ikke altid været sådan?

»Jo, polarisering er et velkendt fænomen, men informationssamfundet betyder, at det kan gå meget hurtigere end nogensinde før. Det er meget lettere at finde ånds-fæller på nettet i dag; tidligere skulle man skrive et brev eller tage telefonen, nu skal man bare placere sin mening på en blog et sted, så skal du nok få folk, der er med eller imod. Du kan bare se på den norske tragedie, hvor Breivik fandt fæller på nettet, og disse sammen i mere eller mindre lukkede fora bekræftede hinandens standpunkter.«

Det lyder, som om du mener, det var bedre i gamle dage, hvor der ikke var så meget information hele tiden?

»Hvis oplysningsfilosoffen Kant havde set, at øget information blot ledte til, at folk blev endnu mere forfængelige, grupperede sig endnu mere og i øvrigt blev endnu mere enøjede, som der er en tendens til, så ville han jo have ønsket sig tilbage til den mørke middelalder, som han ellers gerne ville forlade. Vores meget selektive og ukritiske måde at få informationer på har ikke gjort os mere kvalificeret beslutningsdygtige. Alle de informationer, vi bliver konfronteret med hele tiden, har ikke givet os mere viden og gjort

os mere nuancerede i vores standpunkter. Og det er jo egentlig det, sandfærdig information kan lede til, hvis man tager den alvorligt. Sandfærdig information skulle være en del af det projekt, som mennesket vel har om at få mere viden. I oplysningstidens motto, 'Vov at vide', ligger, at der er et stykke arbejde at gøre, en udfordring, eventuelt noget farligt i det at opnå viden. Men der er ikke meget vovet ved at gå ind på Facebook eller YouTube og blive underholdt.«

Siger du, at vi er blevet dovne?

»Jeg ser det sådan, at den informationsstruktur, som vi skal agere i som borgere, er blevet mere kompliceret, end den hidtil har været. Det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at vi er mere dovne, det betyder bare, at vi skal være meget mere påpasselige med, hvordan vi indsamler den information, der skal ligge til grund for beslutning og handling. At fælde dom over danskernes dovenskab er ikke vores anliggende i bogen.«

Men indikerer du ikke, at informationssamfundet burde have øget vores viden, men gør det modsatte, fordi vi ikke stiller os kritiske nok an over for de informationer, vi får?

»Nej, vi stiller os tit ikke kritisk nok an. Det at stille sig kritisk og sandhedssøgende over for information er et stort arbejde. Det kræver omhu og er ganske tidskrævende – sådan er det at indsamle viden såvel i hverdag som i videnskabe.«

Så er vi vel også dovne?

»Vi lever i et samfund, hvor vi bliver afkrævet en standpunktstillendegivelse, lige så snart der er fremkommet noget, der minder om en kendsgerning. Det kan jeg godt se er udfordrende for eksempelvis politikere. Lige så snart der er sket noget, så får de en mikrofon i hovedet. De har ikke nødvendigvis haft tid til at sætte sig ind i sagen og foretaget den nødvendige informationsprocessing, men alligevel skal de komme med en markering, ellers kommer der bare en anden og markerer. Og det gælder i øvrigt os alle sammen. Vi bliver ofte afkrævet et svar, uden at vi har haft tid til at forberede os, fordi informationerne flyder hurtigere og kan bruges i forbindelse med etableringen af en bestemt politisk, økonomisk eller social dagsorden. Derfor kan det godt betale sig nogle gange bare at lukke for kanalen og sige: Nu tænker jeg mig om, og så vender jeg reflekteret tilbage, når jeg er klar.«

I skriver, at der er en fare ved informationssamfundet – hvad er faren?

»Faren er i sidste instans et ustabilt demokrati. Det er jo ikke det faktum, at vi har en stemme, der gør det til et demokratisk samfund. Det er det, at vi har en oplyst stemme, men en oplyst stemme kræver kvalificeret information. Kan du igen styre den måde, hvorpå folk får information, så kan du i sidste ende også styre deres stemme, og det kan være undergravende for demokratiet som helhed. Hvis der er noget, som de sidste ti år har vist, så er det eksempelvis, at ekstremisme som følge af informationsortering kan gøre demokratiet ganske skrøbeligt, eller at alle følger blindt efter, fordi en indflydelsesrig gruppe af partnere eller ligesindede har valgt at gå i krig, føre en bestemt isolationistisk politik, lukke fremmede ude, få folk til at købe bestemte politiske eller finansielle produkter etc.«

Howdan ser du det konkret?

»Bare tænk på konsekvenserne af Muhammedtegningerne, radikaliseringen inden for islamdebatten, tænk på den blinde tiltro til markedsfundamentalismen, der ledte til den globale finanskriser, tænk på kreationismedebatten i USA osv. Tænk på, at den moderne forestilling om demokrati, som vi efterstræber i den vestlige verden, hviler på principper formuleret i oplysningstiden, og det ligger ikke mange århundreder tilbage. Betragt du demokratiet i den optik, så er det tankevækkende, at menneskeheden med 200.000 år på bagen har meget større erfaringer med andre former for styreform, som vi ikke bryder os om i dag – mo-

markier, oligarkier, timokratier osv. Vores erfaring med demokratiet er fra i går. Demokrati er en luksusvare, der kræver viden, omtanke, omhu, proces, samarbejde, koordination og tid. Du kan installere demokratier overalt – det er jo det, vi har travlt med i Irak og andre steder – men det er ikke i sig selv robuste demokratier, bare fordi man installerer dem, for de folk, der har en stemme, ved ikke nødvendigvis, hvad de stemmer med udgangspunkt i, og det er, fordi der mangler oplysning, uddannelse og sand information.«

Du er bekymret for vores demokrati, men det virker da robust – er du ikke lidt pjattet?

»Nej, 'Oplysningens blinde vinkler' er spækket med eksempler på, at selv om vi har et rimeligt robust demokrati, så sker det oftere og oftere, at man forbyrder sig mod nogle grundregler, som kan gøre demokratiet ganske skrøbeligt. Man kan tilade sig, som Lene Espersen gør i den famøse mailgate-sag, at sige, at grunden til, at hun ikke behøver at svare på et givent spørgsmål i folketingsalen, er, at det gør ingen af de andre politikere. Underforstået, at hvis alle andre gør noget stupidt, så er det også o.k., at jeg gør det – selv om jeg ikke må føre Folketinget bag lyset. Og hvis det er det, som skal udgøre beslutningsgrundlaget for dig og mig til at træffe et kvalificeret valg nu, hvor vi skal til urnerne snart, så er det ikke noget særligt godt argument. Det er derfor, vi snderer meget kraftigt mellem viden og information, hvor viden kræver sandhed og argumenter. Det krav er der ikke umiddelbart til informationen.«

Det virker, som om du er bange for for meget information – men er det ikke bedre at have megen information tilgængelig end ingen?

»For meget information kan gøre os døve, blinde og stumme. Jeg bliver dov, hvis der er så meget information, at jeg ikke kan overskue den og orientere mig i den.

UVIDENHED.
Filosoffen Vincent F. Hendricks er overbevist om, at oplysningsfilosoffen Kant ville have ønsket sig tilbage til den mørke middelalder, hvis han havde set, at øget information leder til, at folk bliver endnu mere forfængelige, grupperer sig endnu mere og bliver endnu mere enøjede.
Foto: Joachim Adrian.

Så lukker jeg bare af og kan ende med at blive stum, for informationsstormen umuliggør en kvalificeret stemme. Er jeg døv og stum, så kan jeg ikke indhente yderligere information, og så er mine valg, beslutninger og handlinger retningsløse, hvorfor jeg ender som en blind samfundsborger.«

Det er et trist billede, du tegner af det danske demokrati, men hvad skal vi stille op?

»Vi skal hver især tage os sammen og søge viden. Vi skal aldrig acceptere, at egen eller andres uvidenhed kan udgøre et legitimt grundlag for beslutning. Vi skal lade være med refleksionsløst at antage standpunkter, som andre har. Vi skal hele tiden overveje, hvorfra vi har vores informationer. Og så skal vi sørge for at få informationer fra og diskutere med både dem, vi er enige og uenige med. Vi skal være opmærksomme på, at informationer ofte præsenteres for os på bestemte måder, eller i bestemte rammer, der kan være designet til at påvirke din beslutning, således at dit valg allerede er truffet for dig, før du har gjort det. Ved at leve efter blandt andet disse 'grønspætteforekrifter' kan vi blive klogere og mere oplyste og dermed bidrage til at højne demokratiet.«

BLÅ BOG VINCENT F. HENDRICKS

Er født 1970. Er dr. phil., ph.d. og professor i formel filosofi ved Københavns Universitet og Columbia University i New York. Han er forfatter til en række bøger om logik, erkendelse og viden. Han modtog Videnskabsministeriets eliteforskerpris i 2008. Bogen 'Oplysningens blinde vinkler', der netop er udkommet, har han skrevet sammen med Pelle Guldborg Hansen, der er ph.d. og postdoc på Syddansk Universitet.